

Nowe stanowiska Bythinini (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae) w Polsce

New records of Bythinini (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae) in Poland

Dariusz TWARDY¹, Paweł JAŁOSZYŃSKI², Marek WANAT²

¹ul. F. Chopina 105, 36-200 Brzozów; e-mail: agrilus@interia.eu

²Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego,
ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław;

e-mail: scydmaenus@yahoo.com (PJ), wanatm@biol.uni.wroc.pl (MW)

ABSTRACT: New records of 15 species of the pselaphine tribe Bythinini in Poland are presented. *Bryaxis bulbifer* is for the first time reported to occur in the Masurian Lakeland, Podlasie, the Białowieża Primeval Forest, the Małopolska Upland, the Świętokrzyskie Mountains, and the Sandomierz Basin; *Br. carpathicus* in the Bieszczady Mountains; *Br. clavicornis* in the Mazovian Lowland, the Białowieża Primeval Forest, and the Bieszczady Mountains; *Br. curtisii* in the Pomeranian and Masurian Lakelands, the Małopolska Upland, and the Pieniny Mountains; *Br. nigripennis* in the Pieniny Mountains; *Br. puncticollis* in the Pomeranian and Masurian Lakelands, the Mazovian Lowland, the Małopolska Upland, and the Świętokrzyskie Mountains; *Br. reitteri* in the Bieszczady Mountains; *Br. weisei* in the Pieniny and Bieszczady Mountains; *Bythinus burrelli* in the Pomeranian Lakeland, the Małopolska Upland, and Świętokrzyskie Mountains; *Bt. macropalpus* in Podlasie and the Sandomierz Basin; and *Bt. securiger* in the Eastern Beskidy Mountains. The occurrence in Poland of the extremely rare *Br. frivaldszkyi slovenicus* is confirmed, whereas the nominotypical subspecies is removed from the checklist of the beetles of Poland.

KEY WORDS: Coleoptera, Pselaphinae, Bythinini, new records, Poland.

Wstęp

Z Polski wykazano dotychczas osiemnaście gatunków marników należących do plemienia Bythinini; trzy z rodzaju *Bythinus* LEACH, 1817 i pięć-

naście z rodzaju *Bryaxis* KUGELANN, 1794 (BURAKOWSKI i in. 1978, 2000; KRIVOSHEYEV 2012). Niektóre z nich są bardzo rzadkie w całym zasięgu i w Polsce nie były odławiane od kilkudziesięciu lat; np. ostatnie doniesienia dotyczące karpackich gatunków *Br. carpathicus* (SAULCY, 1875), *Br. reitteri* (SAULCY, 1875) czy *Br. weisei* (SAULCY, 1875) datują się na pierwszą połowę XX w. i wcześniej. Chrząszcze te są stosunkowo trudne do oznaczania (zwłaszcza samice), imagines większości gatunków nie przekraczają 2,5 mm długości, stąd nie jest to grupa popularna wśród koleopterologów. Należy również liczyć się z możliwością natrafienia na gatunki dotychczas nieznanne w Polsce, nieujęte w popularnych kluczach do oznaczania chrząszczy Europy Środkowej (BESUCHET 1974). Wschodnia część Karpat Zachodnich zbadana jest bowiem stosunkowo słabo i istnieje możliwość występowania w Beskidach czy Bieszczadach taksonów wcześniej podawanych z terenów poza zakresem geograficznym tego dzieła; taka sytuacja ma miejsce np. w przypadku Scydmaeninae (JAŁOSZYŃSKI i in. 2009). Wszystkie te czynniki powodują, że wiedza na temat polskich Bythinini jest bardzo fragmentaryczna, a współczesnych doniesień faunistycznych uwzględniających tę grupę chrząszczy jest bardzo niewiele.

Poniżej podajemy nowe stanowiska występowania piętnastu gatunków Bythinini, a więc omalże wszystkich dotychczas wykazanych w sposób pewny z Polski. Szczególną uwagę poświęcono Polsce południowo-wschodniej, skąd pionierzy polskiej faunistyki (np. Tadeusz TRELLA) podali szereg bardzo rzadkich endemitów karpackich z rodzaju *Bryaxis*. Prezentujemy również dokładne stanowiska gatunków wykazanych jako nowe dla Puszczy Białowieskiej w pracy BOROWCA i in. (1992), w której takie dane się nie znalazły.

Przy każdym stanowisku podano w nawiasach kod kwadratu 10×10 km UTM. Zastosowano następujące skróty: leg. – zebrał, o. – oddział leśny, o.o. – obwód ochronny, PK – park krajobrazowy, PN – park narodowy, rez. – rezerwat, vic. – okolice, DT – Dariusz TWARDY, JG – Jerzy GUTOWSKI, JS – Jerzy SZYPUŁA, MW – Marek WANAT, PJ – Paweł JAŁOSZYŃSKI. O ile nie podano inaczej, okazy dowodowe znajdują się w zbiorach autorów (inicjały w nawiasach kwadratowych).

Składamy podziękowania wszystkim osobom, które przekazały cytowane w pracy okazy oraz udzieliły stosownych zezwoleń i pomogły nam w badaniach terenowych, w szczególności dyrekcjom i personelowi naukowemu Parków Narodowych: Świętokrzyskiego, Biebrzańskiego, Białowieskiego i Bieszczadzkiego.

Wykaz gatunków

Bryaxis bulbifer (REICHENBACH, 1816)

- Pojezierze Mazurskie: FE14 Biebrzański PN, Grzędy, 1 IX 2013, 1 ex. wysiany w lesie liściastym, leg. MW [PJ].
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XT29 Puszczykowo, 21 IV 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; CD63 Włocławek, 15 IV 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ]; XU51 Promno, 27 III 1999 – 18 III 2014, 84 exx., odłowione w trakcie dziewiętnastu wycieczek terenowych, leg. PJ [PJ].
- Nizina Mazowiecka: DC46 Puszcza Bolimowska, Grabie, 3-12 VIII 1993, 1 ex., leg. MW [MW].
- Podlasie: FE02/12 Biebrzański PN, Łosia Biel, 6 VIII 1997, 4 exx., leg. MW [MW]; FE00 Stojka-Dębowe Grądy, 5 VIII 1998, 1 ex., leg. MW [MW]; FE01 Budy, 4 VIII 1998, 2 exx., leg. MW [MW], brzeg lasu; FE02 Osowiec-Twierdza vic., 5 VI 2002, 1 ex., leg. MW [MW]; FE02 Sośnia (Marachy), 2 VI 2004, 2 exx., leg. MW [MW]; FD49 Białystok, rez. „Antoniuk”, 11 VII 2001, 1 ex., leg. J. SAWONIEWICZ [MW]; FB73 Osowa, jez. Pereszpa vic., 19 VIII 2003, 1 ex., leg. MW [MW].
- Puszcza Białowieska: FD94 Białowieża, 14 VII 1998, 1 ex., leg. MW [MW], żwirownia; FD94 Białowiecki PN, dolina Narewki, o. 339d, 9 VIII 2000, 2 exx., leg. MW [MW]; FD94 Droga Browśka, o. 375, 10 VI 1997, 2 exx., leg. J. GUTOWSKI [PJ]; idem, 6 VI 2000, 1 ex., leg. J. GUTOWSKI [PJ].
- Śląsk Dolny: XS57 Szczodre, 11 XI 2014, 1 ex., wysiany w łągu, leg. MW [PJ].
- Wyżyna Małopolska: DB72 Łabędziów, 29 XI 2009, 9 exx., leg. MW [PJ], starorzecze.
- Góry Świętokrzyskie: DB94 Świętokrzyski PN, Dolina Wilkowska, 28 XI 2009, 6 exx., leg. MW [PJ].
- Nizina Sandomierska: EA64/74 Pogwizdów Nowy: 7 IV 2015 (18♂ 62♀), 8 IV 2015 (1♂), leg. DT [DT], wysiane na podmokłej łące.
- Beskid Wschodni: EA70 Brzozów-Podlesie, 17 VIII 2015, 1♀, leg. DT [DT], wysiany na podmokłej łące.

Bryaxis bulbifer to jeden z najpospolitszych gatunków rodzaju, z pewnością występujący w całej Polsce, chociaż ciągle brak doniesień z niektórych krain. Łatwy do odnalezienia w wilgotnej ściółce łągów czy olsów. Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego, Podlasia, Puszczy Białowieskiej, Wyżyny Małopolskiej, Gór Świętokrzyskich i Niziny Sandomierskiej.

Bryaxis carpathicus (SAULCY, 1875)

- Bieszczady: FV24 Berezki, 27 V 2014, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2014, 3♂7♀, leg. DT [DT, PJ]; idem, 10 VII 2014, 2♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 17 IX 2014, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 22 VII 2015, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VIII 2016, 1♂, ściółka w buczynie karpackiej, leg. DT [DT].

Bardzo rzadki endemit karpacki, znany tylko z Polski, Ukrainy, Słowacji i Rumunii. W naszym kraju podany dotychczas wyłącznie z Beskidu Wschodniego, ostatni raz przez TRELĘ (1938) z rezerwatu "Turnica", ok. 20 km na południowy zachód od Przemyśla. Nowy dla Bieszczadów.

Bryaxis clavicornis (PANZER, 1806)

[= *glabricollis* (REICHENBACH, 1816)]

- Nizina Mazowiecka: DC46 Puszcza Bolimowska, Grabie, 3-12 VIII 1993, 13 exx., leg. MW [MW].
- Puszcza Białowieska: FD94 Białowieski PN, dolina Narewki, o. 339d, 9 VIII 2000, 1 ex., leg. MW [MW].
- Beskid Wschodni: FV07 Zwierzyń, 25 V 1998, 2 exx., leg. MW [MW]; EV98 Załuż, 14 XI 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 19 XI 2012, 5♂, leg. DT [DT, PJ], ściółka na skraju zarośli łęgowych, nad rzeką San; EV69 Odrzechowa, 24 VII 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”.
- Bieszczady: FV23 szlak Wołosate – Tarnica, 28 V 2014, 1 ex. wysiany w buczynie, leg. PJ [PJ]; FV24 Berezki ad Ustrzyki Górne, 3 VI 2015, 1♂, leg. DT [DT].

Gatunek znany z prawie całego południa Polski, od Karkonoszy i Dolnego Śląska po Beskid Wschodni, niezbyt częsty i zwykle znajdujący w niewielkiej liczbie osobników. Nowy dla Niziny Mazowieckiej, Puszczy Białowieskiej i Bieszczadów.

Bryaxis curtisii (LEACH, 1817)

- Pojezierze Pomorskie: VU46 rez. „Bielinek nad Odrą”, 29 VII 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 30 IX 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ]; CF22 rez. „Jar Rzeki Raduni”, 8 VIII 2006, 3 exx., leg. MW [MW].
- Pojezierze Mazurskie: FE24 Biebrzański PN, ad Grzędy, 1 VIII 1998, 2 exx., początek czerwonego szlaku do rez. „Czerwone Bagno” leg. MW [MW], FE24 Grzędy, 1 IX 2013, 20 exx., leg. MW & PJ [PJ].

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU51 Promno, 27 III 1999, 3 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 17 II 2001, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 6 V 2001, 3 exx., leg. PJ [PJ]; XT29 Puszczykowo, 12 IV 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ]; XT38 Rogalin, 25 V 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ].
- Puszcza Białowieska: FD94 Białowieski PN, o. 399, 20 VI 1991, 2 exx., leg. MW [MW] (BOROWIEC et al. 1992).
- Śląsk Dolny: XS56 Wrocław-Wojnów, 1 VI 1991, 1 ex., leg. MW [MW]; XS64 Oława, rez. „Zwierzyniec”, 13 IV 1991, 1 ex., leg. MW [MW].
- Wyżyna Małopolska: DB75 rez. „Świnia Góra”, 19 X 2010, 4 exx., leg. MW [PJ]; DB53 rez. „Milechowy”, 15 VIII 2009, 7 exx., leg. MW [PJ].
- Beskid Wschodni: FA11 Hołubla, 4 VI 1997, 1 ex., leg. MW [MW]; FA10 Brylińce, 2 VI 1997, 1 ex., leg. MW [MW]; FV19 PK Pogórza Przemyskiego, Turnica, 10 IX 2011, 4 exx., leg. MW [MW]; FV07 Zwierzyń, 25 V 1998, 1 ex., leg. MW [MW]; EV98 Góry Słonne, przełęcz Słonna-Przysłup, 540-580 m n.p.m., 30 V 1997, 1 ex., leg. MW [MW]; FV18 Jureczkowa, 7 VII 2014, 9 exx., wysiane w parku, leg. MW [PJ]; EV98 rez. „Góra Sobień”, 26 V 2009, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 08 IV 2014, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 3♂5♀, leg. DT [DT]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 28 IV 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 19 V 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 18 VI 2012, 2♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 26 VIII 2013, 6♂, leg. DT [DT]; idem, 6 IX 2013, 6♂, leg. DT [DT]; idem, 2 X 2013, 4♂, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 5♂, 11♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i lesie jodłowo-bukowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98/99 rez. „Polanki” ad Sanok, 11 VIII 2011, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 25 X 2013, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 13 V 2014, 5♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i buczynie karpackiej; EV98 Bykowce, rez. „Polanki” vic., 24 V 2011, 1♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i buczynie karpackiej; EV98 Załuż, 28 V 2012, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; idem, 14 XI 2012, 3♂, leg. DT [DT], ściółka w zaroślach łągowych, nad brzegiem Sanu; idem, 13 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 25 IX 2013, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 15 XI 2013, 5♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; idem, 22 IV 2014, 2♂4♀, leg. DT [DT], ściółka w lesie bukowo-sosnowym; idem, 7 V 2014, 3♂, ściółka w grądzie i buczynie karpackiej, leg. DT [DT]; EV98 Manasterzec, 26 XI 2012, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 29 X 2013, 3♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; idem, 29 IV 2014, 2♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; idem, 7 V 2014, 2♂, leg. DT [DT]; EV69

- Odrzechowa, 24 VII 2013, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV69 Mymoń, „Las Mymoński”, 4 IX 2013, 3♂, leg. DT [DT], ściółka w lesie bukowym; EV69 Mymoń, 4 IX 2013, 1♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV68 Głębokie, 20 IX 2013, 12♂4♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EV48 Lipowica, Kielanowska Góra, 2 VII 2014, 11♂43♀, leg. DT [DT], ściółka zalegająca w załomach i wnękach skalnych, w lesie liściastym; EV58 góra Cergowa, 3 VIII 2015, 3♂4♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie; EV09 Bielanka, 18 IX 2012, 1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, nad potokiem; EA80 Krzemienna, 22 III 2012, 5♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w łęgu wierzbowym, nad brzegiem Sanu; EA80 Temeszów, 13 X 2011, 1♂, leg. DT [DT], ściółka pod wierzbami; EA80 Jabłonica Ruska, 29 VIII 2013, 3♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EA70 Humniska (Mała Strona), 3 IX 2003, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; idem, 28 IV 2005, 4♂, leg. DT [DT], pod luźną korą, martwej, stojącej olchy, w lesie liściastym, nad potokiem; idem, 12 IX 2012, 3♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 18 VII 2013, 4♂5♀, leg. DT [DT]; idem, 11 VIII 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EA70 Turze Pole, 22 VIII 2013, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 13 V 2014, 16♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.
- Bieszczady: FV04 rez. „Olszyna Łęgowa w Kalnicy”, 27 VI 2008, 1 ex., leg. MW [PJ]; FV15 Zatwarnica – Suche Rzeki, 29 V 2013, 5 exx., leg. MW [PJ]; FV24 Bereżki, 20 V 2014, 4♂6♀, leg. DT [DT]; idem, 27 V 2014, 3♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 13♂22♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty; FV14 Magura Stuposiańska, 9 VI 2014, 10♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV14 Przysłup Caryński, 9 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT]; FV24 Pszczeliny-Widelki, 17 VI 2014, 5♂8♀, leg. DT [DT], ściółka nad potokiem Wołosaty.
 - Pieniny: DV46 Magura Spiska, na południe od Stawisk, 16 VI 2015, 1 ex. wysiany w olszynie karpackiej, leg. MW [PJ].
- Gatunek pospolity i z pewnością występujący w całej Polsce, jednak ciągle brak doniesień z niektórych krain. Łatwy do napotkania w wilgotnych lasach i zaroślach. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego i Mazurskiego, Wyżyny Małopolskiej i Pienin. Z Bieszczadów, gdzie jest gatunkiem pospolitym, wykazany po raz pierwszy dopiero w XXI w. (WOJAS 2012).

Bryaxis frivaldszkyi slovenicus (MACHULKA, 1926)

- Pieniny: DV57 Pieniński PN, Dolina Ociemnego Potoku, 26 V 1994, 1 ♀, leg. R. J. POMORSKI, coll. L. BOROWIEC.

Jeden z najrzadszych gatunków rodzaju *Bryaxis* w Karpatach Zachodnich. Z Polski wykazany na podstawie dwóch okazów z Pienin (BOROWIEC 1991). Z nieznanymi powodami (korespondencja pomiędzy drugim autorem a Ivanem LÖBLEM), w obydwu wydaniach katalogu palearktycznego (LÖBL i BESUCHET C. 2004; SCHÜLKE i SMETANA 2015), a także w Icones Insectorum Europae Centralis (LÖBL 2009) i na liście karpackich gatunków *Bryaxis* (HLAVÁČ 2009), z Polski podany jest *Bryaxis frivaldszkyi frivaldszkyi* (REITTER, 1887), a podgatunek *slovenicus* wyłączenie ze Słowacji. Podczas przygotowania niniejszej publikacji potwierdzono oznaczenie okazów z pracy BOROWCA (1991) jako *Br. frivaldszkyi slovenicus*. Podgatunki różnią się cechami dymorfizmu płciowego samców, więc oznaczenie podanej tutaj samicy oparte jest na ogólnym rozmieszczeniu *Br. frivaldszkyi* oraz bliskości poprzedniego pienińskiego stanowiska, z którego pochodzą dwa samce. Poza Słowacją i Polską, podgatunek ten został również niedawno wykazany z jaskiń aragonitowych Zbrašova w zachodniej części Czech (MLEJNEK, HAMET i RŮŽIČKA 2015). Wobec powyższych faktów, podgatunku nominatywnego *Br. frivaldszkyi frivaldszkyi* nie należy zaliczać do fauny Polski, jego najbliższe stanowiska znajdują się na Ukrainie.

Bryaxis nigripennis (AUBÉ, 1844)

- Sudety Zachodnie: Góry Stołowe: WR98 Darnków, dolina Dańczówki, 1 V 2013, 11 exx., leg. MW [PJ].
- Beskid Wschodni: FA10 Brylińce, 2 VI 1997, 2 exx., leg. MW [MW]; FV19 PK Pogórza Przemyskiego, Turnica ad Leszczyny, 10 IX 2011, 13 exx., leg. MW [MW]; FV07 Zwierzyń, 25 V 1998, 7 exx., leg. MW [PJ]; FV18 Jureczkowa, 7 VII 2014, 17 exx., wysiane w parku, leg. MW [PJ]; EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień” 24 V 1998, 7 exx., leg. MW [PJ]; idem, 26 V 2009, 1 ♀, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 3 ♀, leg. DT [DT]; idem, 8 IV 2014, 2 ♂15 ♀, leg. DT [DT]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 26 VIII 2013, 1 ♂6 ♀, leg. DT [DT]; idem; 6 IX 2013, 3 ♂5 ♀, leg. DT [DT]; idem, 2 X 2013, 3 ♂3 ♀, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 2 ♂5 ♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i lesie bukowo-jodłowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98 rez. „Polanki”, 13 V 2014, 1 ♂, leg. DT [DT]; EV98 Załuż, 14 XI 2012,

- 1♂, leg. DT [DT], ściółka w zaroślach łągowych, nad brzegiem Sanu; idem, 13 IX 2013, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 25 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 15 XI 2013, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i lesie jodłowym; idem, 22 IV 2014, 2♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w lesie sosnowo-bukowym; idem, 7 V 2014, 1♂1♀, leg. DT [DT]; EV98 Manasterzec, 26 XI 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 29 X 2013, 3♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; idem, 22 IV 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 1♂, leg. DT [DT]; EV68/69 Odrzechowa, 24 VII 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV69 Mymoń, „Las Mymoński”, 4 IX 2013, 1♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w lesie bukowym; EV69 Mymoń, 4 IX 2013, 1♂3♀, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV68 Głębokie, 20 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, leg. DT [DT]; EV48 Lipowica, Kielanowska Góra, 2 VII 2014, 3♂17♀, leg. DT [DT], ściółka zalegająca w załomach i wnękach skalnych, w lesie liściastym; EV58 góra Cergowa, 3 VIII 2015, 6♂, ściółka w buczynie, leg. DT [DT]; EV09 Bielanka, 18 IX 2012, 1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, nad potokiem; EA70 Brzozów-Podlesie, 17 VII 2013, 1♂, leg. DT [DT], wytrząśnięty z mchu, na skraju grądu; EA70 Humniska (Mała Strona), 1 VIII – 3 IX 2003, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 15 VII 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.
- Bieszczady: FV24 Bereżki, 20 V 2014, 2♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 27 V 2014, 3♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2014, 1♂4♀, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 4♂12♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty; FV14 Przysłup Caryński, 9 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV24 Pszczeliny-Widełki, 17 VI 2014, 1♀, leg. DT [DT], ściółka nad potokiem Wołosaty.
 - Pieniny: DV46 Magura Spiska, na południe od Stawisk, 16 VI 2015, 1 ex. wysiany w olszynie karpackiej, leg. MW [PJ].

Gatunek lokalnie pospolity w górskich i podgórskich okolicach południa Polski. Dawne doniesienia z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (SZULCZEWSKI 1922) wymagają potwierdzenia nowymi danymi, aczkolwiek wydają się wątpliwe, m.in. ze względu na łatwość pomylenia *Br. nigripennis* z podobnym, bardzo pospolitym i licznym na niżu *Br. puncticollis* oraz wieloletnie, bezowocne poszukiwania tego gatunku przez drugiego autora na terenie tej krainy. Nowy dla Pienin.

Bryaxis nodicornis (AUBÉ, 1833)

- Sudety Zachodnie: WR98 Góry Stołowe, Darnków, dolina Dańczówki, 1 V 2013, 13 exx., leg. MW [PJ, DT].

Bardzo rzadki gatunek, występujący lokalnie, głównie w górach i na pogórzach; dane z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (SZULCZEWSKI 1922) budzą wątpliwości. Ostatnie doniesienie pochodzi z Sudetów Wschodnich (BOROWIEC i KANIA 1994a).

Bryaxis puncticollis (DENNY, 1825)

- Pojezierze Pomorskie: VU46 rez. „Bielinek nad Odrą”, 30 IX 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ].
- Pojezierze Mazurskie: FE14 Biebrzański PN, Grzędy, 1-2 IX 2013, 44 exx., leg. MW & PJ [PJ].
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU51 Promno, 27 III 1999, 12 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 10 IV 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 23 X 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 11 XI 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 4 XII 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 18 XII 1999, 4 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 8 I 2000, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 24 VI 2000, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 14 VIII 2000, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 17 II 2001, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 10 III 2001, 5 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 31 III 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 28 IV 2001, 5 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 6 V 2001, 3 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 18 III 2010, 2 exx., leg. PJ [PJ].
- Nizina Mazowiecka: DC46 Puszcza Bolimowska, Grabie, 3-12 VIII 1993, 8 exx, leg. MW [MW].
- Puszcza Białowieska: FD94 Białowieski PN, o. 399, 20 VI 1991, 1 ex., leg. MW [MW] (BOROWIEC i in. 1992).
- Wyżyna Małopolska: DB75 rez. „Świnia Góra”, 19 X 2010, 9 exx., leg. MW [MW, PJ].
- Góry Świętokrzyskie: DB94 Świętokrzyski PN, Dolina Wilkowska, 28 XI 2009, 4 exx., leg. MW [PJ].
- Sudety Zachodnie: WR98 Góry Stołowe: Darnków, dolina Dańczówki, 1 V 2013, 3 exx., leg. MW [PJ].
- Sudety Wschodnie: XR36 Masyw Śnieżnika: na południe od Jaskini Niedźwiedziej, 8 X 1995, 4 exx., leg. MW [MW].
- Beskid Zachodni: CV59 Barania Góra, okolice schroniska na Przysłowie, 7 IV 2001, 4 exx., leg. PJ [PJ].
- Beskid Wschodni: FA10 Brylińce ad Przemyśl, 29 V 1998, 1 ex., leg. MW [MW]; FV07 Zwierzyń, 25 V 1998, 2 exx., leg. MW [MW];

- EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień”, 24 V 1998, 7 exx., leg. MW [MW]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 26 VIII 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 6 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 1♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i lesie bukowo-jodłowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98/99 rez. „Polanki”, 25 X 2012, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; EV98 Załuż, 25 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; EV69 Mymoń, „Las Mymoński”, 4 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w lesie bukowym; EV58 góra Cergowa, 3 VIII 2015, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie; EA70 Humniska (Mała Strona), 1 VIII - 3 IX 2003, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 12 IX 2012, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 18 VII 2013, 1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.
- Bieszczady: EV85 Przełęcz Żebrak, 28 VI 2008, 4 exx., leg. MW [PJ]; FV04 rez. „Olszyna Łęgowa w Kalnicy”, 27 VI 2008, 6 exx., leg. MW [PJ]; FV15 Zatwarnica-Suche Rzeki, 29 V 2013, 3 exx., leg. MW & JS [PJ]; FV23 szlak Wołosate – Tarnica, 28 V 2014, 8 exx. wysiane w buczynie, leg. MW [MW]; FV14 Magura Stuposiańska, 9 VI 2014, 2♂, ściółka w buczynie karpackiej, leg. DT [DT]; FV14 Przysłop Caryński, 9 VI 2014, 1♂1♀, ściółka w buczynie karpackiej, leg. DT [DT]; FV24 Berezki, 20 V 2014, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty; FV24 góra „Widelki”, 17 VI 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV24 Pszczeliny-Widelki, 17 VI 2014, 2♀, ściółka nad potokiem Wołosaty, leg. DT [DT]; FV24 Bukowe Berdo, 17 VI 2014, 1♂1♀, leg. DT [DT], ściółka przy górnej granicy lasu.

Bryaxis puncticollis to najpospolitszy przedstawiciel Bythinini w Polsce, zwykle napotykaną w dużej liczbie osobników, łatwą do znalezienia w wilgotnej ściółce lasów, zarośli i trzcinowisk nad brzegami wód. Mimo pospolitości, ciągle brak doniesień z niektórych krain; tutaj po raz pierwszy wykazany z Pojezierza Pomorskiego i Mazurskiego, Niziny Mazowieckiej, Wyżyny Małopolskiej i Gór Świętokrzyskich. Z Bieszczadów jak dotychczas gatunek ten był podany ogólnie, bez dokładnego stanowiska (KUBISZ i in. 1998).

Bryaxis reitteri (SAULCY, 1875)

- Beskid Wschodni: FA10 Brylińce, 2 VI 1997, 1 ex., leg. MW [PJ]; FV07 Zwierzyn, 25 V 1998, 1 ex., leg. MW [PJ]; FV18 Jureczkowa,

- 7 VII 2014, 1 ex., wysiany w parku podworskim, leg. MW [PJ]; EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień”, 29 V 1997, 1 ex., leg. MW [PJ]; idem, 24 V 1998, 1 ex., leg. MW [PJ]; idem, 10 V 2012, 2♀, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 1♀, leg. DT [DT]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 29 VIII 2011, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 28 IV 2012, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 19 V 2012, 2♀, leg. DT [DT]; idem, 18 VI 2012, 4♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 5 IX 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 19 XI 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 26 VIII 2013, 5♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 6 IX 2013, 3♂4♀, leg. DT [DT]; idem, 2 X 2013, 7♂5♀, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 1♂2♀, leg. DT [DT], wytrząśnięte z mchu i wysiane ze ściółki, w grądzie i lesie jodłowo-bukowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98/99 rez. „Polanki”, 2 X 2010, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 3 XI 2012, 5♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 13 V 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; EV98 Załuż, 28 V 2012, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 5 IX 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 10 IX 2013, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 13 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 25 IX 2013, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 15 XI 2013, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 1♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; EV98 Manasterzec, 29 IV 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; FV17 Krościenko, dolina Strwiąża, 22 IV 2016, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.
- Bieszczady: FV23 Krzemień, południowy stok, 29 V 2014, 2 exx., leg. MW [PJ]; FV23 Przełęcz Bukowska–Rozsypaniec, 29 V 2014, 3 exx. wysiane na skraju buczyny, leg. PJ [PJ]; FV24 Berezki, 27 V 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 4♂3♀, leg. DT [DT], idem, 17 IX 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 22 VII 2015, 1♂, leg. DT [DT], mokra ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty; FV24 góra „Widelki”, 17 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej.

Gatunek w Polsce znany wcześniej tylko z Beskidu Wschodniego, głównie na podstawie przedwojennych doniesień. Na terenie tej krainy, jak również w Bieszczadach, *Br. reitteri* jest lokalnie pospolity, jednak zwykle znajduwany w niewielkiej liczbie osobników.

Bryaxis ruthenus ruthenus (SAULCY, 1877)

- Beskid Wschodni: EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień”, 8 IV 2014, 1♂, leg. DT [DT]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 6 IX 2013, 8♂6♀, leg. DT [DT]; idem, 2 X 2013, 5♂9♀, leg. DT [DT]; idem,

- 5 VIII 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i lesie jodłowo-bukowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98/99 rez. „Polanki”, 9 XI 2010, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 22 X 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 25 X 2012, 3♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 3 XI 2012, 3♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i grądzie; EV98 Załuż, 5 IX 2012, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 10 IX 2013, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 25 IX 2013, 5♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 15 XI 2013, 7♂, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 3♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w lesie sosnowo-bukowym; idem, 29 IV 2014, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; EV98 Manasterzec, 29 IV 2014, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 1♂, leg. DT [DT]; EV69 Mymoń, „Las Mymoński”, 4 IX 2013, 7♂14♀, leg. DT [DT], ściółka w lesie bukowym; EV68 Głębokie, 20 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EV48 Lipowica, Kielanowska Góra, 2 VII 2014, 13♂20♀, leg. DT [DT], ściółka zalegająca w załomach i wnękach skalnych, w lesie liściastym; EV58 góra Cergowa, 3 VIII 2015, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie; EA70 Humniska (Mała Strona), 15 V 2013, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 17 V 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 15 VII 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 18 VII 2013, 4♂5♀, leg. DT [DT]; idem, 23 VII 2013, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 11 VIII 2014, 1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EA70 Turze Pole, 22 VIII 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; FV18 Jureczkowa, 7 VII 2014, 1 ex., wysiany w parku podworskim, leg. MW [PJ].
- Bieszczady: FV04 rez. „Olszyna Łęgowa w Kalnicy”, 27 VI 2008, 5 exx., leg. MW [PJ]; EV85 Przełęcz Żebrak, 28 VI 2008, 5 exx., leg. MW [PJ]; FV15 Zatwarnica-Suche Rzeki, 29 V 2013, 15 exx., leg. MW & JS [PJ]; FV23 szlak Wołosate – Tarnica, 28 V 2014, 11 exx. wysianych w buczynie, leg. MW [PJ]; FV24 Bereżki, 20 V 2014, 2♀, leg. DT [DT]; idem, 3 VI 2014, 6♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 9♂6♀, leg. DT [DT]; idem, 9 V 2016, 1♂, ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty, leg. DT [DT]; FV14 Magura Stuposiańska, 9 VI 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV14 Przysłup Caryński, 9 VI 2014, 2♂, leg. DT [DT]; FV24 Pszczeliny-Widełki, 17 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka nad potokiem Wołosaty; FV24 góra „Widełki”, 17 VI 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV24 Bukowe Berdo, 17 VI 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka przy górnej granicy lasu.
- Gatunek dotychczas podawany sporadycznie z Beskidu Wschodniego i Pienin, głównie przed wojną; współcześnie opublikowano tylko dwa

doniesienia, z Pienin (BOROWIEC i KANIA 1994b) i Bieszczadów (KUBISZ i in. 1998). W tej ostatniej krainie, podobnie jak w Beskidzie Wschodnim, *Br. ruthenus* nie jest rzadki i bywa poławiany dość licznie w wilgotnej ściółce liściastej.

Bryaxis ullrichii (MOTSCHULSKY, 1851)
[=*glabricollis* auct.]

- Beskid Wschodni: FA11 rez. „Brzoza Czarna w Reczpolu”, 1 VI 1997, 1 ex., leg. MW [MW]; FA10 Brylińce, 2 VI 1997, 1 ex., leg. MW [MW]; FV07 Zwierzyń, 25 V 1998, 15 exx., leg. MW [MW, PJ]; EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień”, 24 V 1998, 12 exx., leg. MW [MW, PJ]; idem, 26 V 2009, 4♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 20 V 2010, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 8 IV 2014, 1♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 1♂, leg. DT [DT]; EV98 idem, przełęcz Słonna-Przysłop, 27 V 1998, 1 ex., leg. MW [MW]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 17 VIII 2011, 1♀, leg. DT [DT]; idem, 28 IV 2012, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 19 V 2012, 1♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 26 VIII 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 6 IX 2013, 5♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 2 X 2013, 8♂5♀, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 10♂6♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i lesie jodłowo-bukowym, nad Potokiem Olchowskim; EV98/99 rez. „Polanki”, 9 XI 2010, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 11 VIII 2011, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 25 X 2012, 2♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 3 XI 2012, 3♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 13 V 2014, 2♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i buczynie karpackiej; EV98 Załuż, 28 V 2012, 3♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 31 V 2012, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 22 VI 2012, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 5 IX 2012, 2♀, leg. DT [DT]; idem, 10 IX 2013, 2♂2♀, leg. DT [DT]; idem, 13 IX 2013, 3♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 15 XI 2013, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 29 IV 2014, 2♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i buczynie karpackiej; EV98 Manasterzec, 29 IV 2014, 2♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 7 V 2014, 4♂4♀, leg. DT [DT]; EV68 Głębokie, 20 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EV58 góra Cergowa, 3 VIII 2015, 1♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie; EA70 Humniska (Mała Strona), 31 VIII – 3 IX 2003, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 12 IX 2012, 3♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 18 VII 2013, 4♂4♀, leg. DT [DT]; idem, 11 VIII 2014, 1♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EA70 Turze Pole, 22 VIII 2013, 2♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.

- Bieszczady: EV85 Przełęcz Żebrak, 28 VI 2008, 8 exx., leg. MW [PJ]; FV15 Zatwarnica- Suche Rzeki, 29 V 2013, 3 exx., leg. MW & JS [PJ]; FV24 Berezki, 20 V 2014, 3♂3♀, leg. DT [DT]; idem, 27 V 2014, 3♂1♀, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 12♂3♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej i grądzie, nad potokiem Wołosaty; FV14 Magura Stuposiańska, 9 VI 2014, 2♂1♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV14 Przysłup Caryński, 9 VI 2014, 3♀, leg. DT [DT]; FV24 Pszczeliny-Widełki, 17 VI 2014, 1♂3♀, leg. DT [DT], ściółka nad potokiem Wołosaty; FV24 góra „Widełki”, 17 VI 2014, 3♂2♀, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej; FV24 Bukowe Berdo, 17 VI 2014, 2♂5♀, leg. DT [DT], ściółka przy górnej granicy lasu; FV23 szlak Wołosate – Tarnica, 28 V 2014, 28 exx. wysianych w buczynie, leg. MW i PJ [PJ].
- Pieniny: DV46 Magura Spiska, na południe od Stawisk, 16 VI 2015, 4 exx. wysiane w olszynie karpackiej, leg. MW [PJ].

Zamieszanie związane z niejednoznacznym użyciem nazwy *Bryaxis glabricollis* (również w Katalogu fauny Polski (BURAKOWSKI i in. 1978)) może zaciemniać obraz występowania *B. ullrichii* w Polsce. Nazwa ta była użyta np. w popularnym kluczu do oznaczania chrząszczy Europy Środkowej (BESUCHET 1974) jako *Br. glabricollis* SCHMIDT-GOEBEL, i nie jest to *Br. glabricollis* REICHENBACH, która to nazwa jest młodszym synonimem *Br. clavicornis* (LÖBL 2000). W Polsce występowanie *Br. ullrichii* wydaje się być ograniczone do południa kraju: Pienin, Beskidu Wschodniego i Bieszczadów. Przynajmniej w dwóch ostatnich krainach jest to jeden z najpospolitszych i najliczniejszych przedstawicieli rodzaju.

Bryaxis weisei (SAULCY, 1875)

- Beskid Wschodni: EV99 Góry Słonne, Sanok-Olchowce vic., 26 VIII 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w lesie jodłowo-bukowym, nad Potokiem Olchowskim; FV17 Krościenko, dolina Strwiąża, 22 IV 2016, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie.
- Bieszczady: FV24 Berezki, 17 IX 2014, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 22 VII 2015, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w buczynie karpackiej, nad potokiem Wołosaty.
- Pieniny: DV46 Magura Spiska, na południe od Stawisk, 16 VI 2015, 2♂, wysiane w olszynie karpackiej, leg. MW [PJ].

Endemit karpacki, jeden z najrzadszych gatunków *Bryaxis* w Polsce, dotychczas znany tylko z przedwojennych znalezisk w Beskidzie Wschodnim. Nowy dla Pienin i Bieszczadów.

Bythinus burrelli DENNY, 1825

- Pojezierze Pomorskie: VU46 rez. „Bielinek nad Odrą”, 30 IX 2010, 2 exx., leg. PJ [PJ].
- Pojezierze Mazurskie: FE14 Biebrzański PN, Grzędy, 1 IX 2013, 8 exx., leg. MW [PJ].
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU51 Promno, 27 III 1999, 4 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 23 X 1999, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 24 VI 2000, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 14 VIII 2000, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 17 II 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 31 III 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ]; idem, 28 IV 2001, 2 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 6 V 2001, 13 exx., leg. PJ [PJ]; idem, 18 III 2010, 4 exx., leg. PJ [PJ]; XU51 Pobiedziska, 31 III 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ]; XT38 Rogalin, 10 II 2001, 1 ex., leg. PJ [PJ].
- Puszcza Białowieska: FD94 Białowieża, Park Pałacowy, 15 VI 1991, 1 ex., leg. MW [MW]; FD94 dolina Narewki, o. 339d, 9 VIII 2000, 1 ex., leg. MW [MW]; FD94 Białowieski PN, o. 399, 18 VI 1991, 2 exx., leg. MW [MW] (BOROWIEC i in. 1992); FD94 pas graniczny, o. 454, powierzchnie kornikowe, 19 V 1997, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 8 VII 1997, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 22 VII 1997, 2 exx., leg. JG [PJ]; idem, 2 VI 1998, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 28 VII 1998, 2 exx., leg. JG [PJ]; idem, 7 VII 1999, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 27 VI 2001, 2 exx., leg. JG [PJ]; idem, 11 VII 2001, 1 ex., leg. JG [PJ]; FD94 Droga Browńska, o. 374, powierzchnie kornikowe, 2 VI 1998, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 16 VI 1998, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 14 VII 1998, 1 ex., leg. JG [PJ]; FD94 Droga Browńska, o. 375, powierzchnie kornikowe, 8 VI 1999, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 30 VI 1998, 1 ex., leg. JG [PJ]; idem, 3 VIII 1999, 1 ex., leg. JG [PJ].
- Śląsk Dolny: WS77 Zimna Woda, 16 V 1992, 1 ex., leg. MW [MW].
- Wyżyna Małopolska: CB59 Wielka Wieś, 27 IX 1984, 4 exx., leg. MW [PJ]; DB53 rez. „Milechowy”, 15 VIII 2009, 4 exx., leg. MW [PJ]; DB75 rez. „Świnia Góra”, 19 IX 2010, 1 ex., leg. MW [MW].
- Góry Świętokrzyskie: DB94 Świętokrzyski PN, o.o. Podgórze, o. 16b, pułapka IBL-2 „Trypodor”, 13 V-1 VI 2009, 1 ex., leg. pracownik SPN [PJ], EB03 o.o. Chełmowa Góra, o. 2c, pułapka IBL-2 „Trypodor”, 29 V-15 VI 2009, 1 ex., leg. pracownik SPN [PJ].

- Sudety Zachodnie: WS45 Góry Kaczawskie, Góra Zamkowa, 1 V 1998, 3 exx., leg. MW [MW].

Najpospolitszy (choć bardzo lokalny) i najliczniejszy przedstawiciel rodzaju *Bythinus* w Polsce, szczególnie na nizinach zachodniej części kraju, jednak ciągle nieznan z dużej części terytorium. Warto odnotować, że *B. burrelli* był poławiany nie tylko poprzez przesiewanie ściółki, ale też za pomocą pułapek kornikowych funkcjonujących na zasadzie pułapek ekranowych z feromonem, przy czym w Puszczy Białowieskiej i w Górach Świętokrzyskich pozyskano w ten sposób wyłącznie samce. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego, Wyżyny Małopolskiej i Gór Świętokrzyskich.

Bythinus macropalpus AUBÉ, 1833

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XT29 Puszczykowo, 4 III 1999, 1 ex., leg. PJ [PJ]; XT38 Rogalin, 25 VI 2000, 1 ex., leg. PJ [PJ]; VU71 Owczary, 1 X 2010, 1 ex., leg. PJ [PJ].
 - Podlasie: FC80 Sobibór, 1-10 VII 2002, 2♂, ad lucem, leg. MW [PJ].
 - Nizina Sandomierska: EA64 Pogwizdów Nowy, 8 IV 2015, 3♂, leg. DT [DT], wysiane na wilgotnej łące.
 - Beskid Wschodni: EV98 Góry Słonne, Manasterzec, 29 X 2013, 4♂, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka w łągu wierzbowym, nad brzegiem Sanu; EA70 Krzemienna, 12 V 2015, 5♂, ściółka w zaroślach łągowych, nad brzegiem Sanu, leg. DT [DT].
- Gatunek dość rzadki i spotykany lokalnie, znany głównie z zachodniej i południowej części Polski. Nowy dla Podlasia i Niziny Sandomierskiej.

Bythinus securiger securiger (REICHENBACH, 1816)

- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska: DA24 Kraków-Sikornik, 28 IX 1993, 2 exx., leg. MW [PJ].
- Beskid Wschodni: FA11 Hołubla, 4 VI 1997, 1 ex., leg. MW [PJ]; FV19 PK Pogórza Przemyskiego, Turnica ad Leszczyny, 10 IX 2011, 2 exx., leg. MW [MW]; EV98 Góry Słonne, rez. „Góra Sobień”, 24 V 1998, 1 ex., leg. MW [PJ]; EV89/99 Sanok-Olchowce et vic., 28 IV 2012, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 26 VIII 2013, 5♂, leg. DT [DT]; idem, 6 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 5 VIII 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, nad Potokiem Olchowskim; EV98 Załuż, 14 XI 2012, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w zaroślach łągowych, nad brzegiem Sanu; EV98 Manasterzec, 26 XI 2012, 9♂, leg. DT [DT]; idem, 29 X

- 2013, 3♂, leg. DT [DT]; idem, 22 IV 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w łągu wierzbowym, nad brzegiem Sanu; EV69 Odrzechowa, 24 VII 2013, 4♂, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV69 Mymoń, 4 IX 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w zadrzewieniu, nad brzegiem zbiornika zaporowego „Jezioro Sieniawskie”; EV68 Głębokie, 20 IX 2013, 4♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie; EV48 Lipowica, Kielanowska Góra, 2 VII 2014, 1♂, leg. DT [DT], ściółka zalegająca w załomach i wnękach skalnych, w lesie liściastym; EV09 Bielanka, 18 IX 2012, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, nad potokiem; EA70 Brzozów-Podlesie, 17 VII 2013, 5♂, leg. DT [DT], wytrząśnięte z mchu, na skraju grądu, w dolinie potoku; EA70 Humniska (Mała Strona), 31 VIII – 3 IX 2003, 2♂, leg. DT [DT]; idem, 17 V 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 8 XI 2013, 1♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie i łągu olchowym, nad potokiem; idem, 8 XI 2013, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 30 VII 2014, 23♂, leg. DT [DT], ściółka spod kępy olch, na skraju turzycowiska i olszyny; idem, 11 VIII 2014, 2♂, leg. DT [DT], turzycowisko; EA70 Turze Pole, 18 VII 2013, 5♂, leg. DT [DT], ściółka w grądzie, nad potokiem; EV58 Nowa Wieś, dolina Jasiołki, 3 VIII 2015, 2♂, ściółka w łągu, leg. DT [DT].
- Bieszczady: FV15 Zatwarnica - Suche Rzeki, 29 V 2013, 1 ex., leg. JS [PJ]; FV24 Bereżki, 27 V 2014, 1♂, leg. DT [DT]; idem, 10 VII 2014, 2♂, leg. DT [DT], ściółka nad potokiem Wołosaty.

Niezbyt częsty przedstawiciel rodzaju *Bythinus*, dotychczas znany przede wszystkim z południowo-zachodniej części Polski. Nowy dla Beskidu Wschodniego, gdzie, jak się okazuje, występuje stosunkowo powszechnie i bywa napotykaną w dużej liczbie osobników.

Dyskusja

Zbadanie blisko 1200 okazów dostarczyło nowych danych na temat rozmieszczenia chrząszczy z plemienia Bythinini w Polsce. Ze względu na dawne i niepotwierdzone współczesnymi rekordami doniesienia na temat występowania w naszym kraju kilku niezwykle rzadkich endemitów karpaccich z rodzaju *Bryaxis*, skupiono się w dużym stopniu na południowo-wschodnich krainach. Dzięki temu możliwe okazało się odnalezienie omalże wszystkich tych interesujących gatunków i potwierdzenie ich obecności w polskiej części Bieszczadów Zachodnich i Beskidu Wschodniego. Do takich taksonów należą *Br. carpathicus*, *Br. reitteri*, *Br. ruthenus ruthenus* oraz *Br. weisei*. Gatunki te znane są tylko z Polski,

Słowacji, Ukrainy i Rumunii (*Br. ruthenus ruthenus* był również podany z Węgier). Spośród nich tylko *Br. ruthenus* był wykazywany wspólnie, ale na podstawie nielicznych osobników, podczas gdy nowe dane wskazują, iż w rzeczywistości jest to gatunek stosunowo liczny w Bieszczadach i Beskidzie Wschodnim. Również *Br. reitteri* okazał się chrząszcem nierzadkim. Należy jednak zaznaczyć, że poza pospolitymi gatunkami występującymi w całej Polsce (lub głównie na niżu), większość naszych Bythinini to chrząszcze znajdowane lokalnie i wykazanie ich z określonych obszarów często wymaga wieloletnich badań terenowych, z pobieraniem prób przesianej ściółki z wielu stanowisk w obrębie jednego typu siedliska.

Nie udało się odnaleźć trzech gatunków wcześniej wykazywanych z Polski. Ostatnie opublikowane rekordy *Br. carinula* (REY, 1888) i *Br. femoratus* (AUBÉ, 1844) pochodzą z pierwszej połowy XX w. i od tego czasu nie udało się tych chrząszczy ponownie odłowić w Polsce. Chociaż obydwa mają raczej bardziej południowe rozmieszczenie, znane są też z Karpat Zachodnich i ich występowanie w Polsce nie wydaje się nieprawdopodobne. *Bryaxis brusinae* (REITTER, 1880) była dawniej podawana ogólnikowo z Polski oraz z Galicji (BURAKOWSKI i in. 1978), a niedawno KRIVOSHEYEV (2012) opublikował rekord z Brylińców na podstawie jednego okazu z kolekcji TRELLI, znajdującego się w dawnym Muzeum Przyrodniczym im. DZIEDUSZYCKICH (obecnie Państwowe Muzeum Przyrodnicze Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) we Lwowie. Według autora, jest to okaz wspomniany przez ŁOMNICKIEGO (1913) w pracy o chrząszczach ziem polskich. Rekord ten może budzić pewne wątpliwości, ponieważ *Br. brusinae* to gatunek głównie bałkański, na zachód sięgający Włoch, a na północ Austrii i Węgier, nieznanymi z żadnego z krajów sąsiadujących z Polską.

Do gatunków *Bryaxis* pospolitych i łatwych do znalezienia omalże wszędzie w lasach liściastych z wilgotną ściółką, a zwłaszcza na brzegach leśnych zbiorników i cieków wodnych, należą *Br. bulbifer*, *Br. curtisii* (tylko podgatunek *Br. curtisii orientalis* KARAMAN, 1952 był wykazany z Polski, jednak identyfikacja podgatunków wymaga zbadania edeagusa, więc ich rzeczywiste rozmieszczenie nie jest dobrze poznane) oraz *Br. puncticollis*, a spośród gatunków górskich *Br. nigripennis* i *Br. ullrichii*. Powszechność występowania nie idzie jednak w parze z zaawansowaniem badań faunistycznych i nawet najpospolitsze gatunki, z pewnością występujące na terenie całego kraju, ciągle nie zostały podane z niektórych krain.

Trzy polskie gatunki rodzaju *Bythinus* odnalezione zostały tylko w niektórych z intensywnie badanych krain; w szczególności okazy *Bt. securiger* pochodzą tylko z południa kraju, a większość okazów) *Bt. burrelli* z północnej Polski. Należy z pewną rezerwą podchodzić do niektórych wcześniejszych doniesień; *Bythinus* to rodzaj trudny do identyfikacji, samice można pomylić z małymi gatunkami *Bryaxis*, a zastosowany w popularnym kluczu do oznaczania chrząszczy Europy Środkowej (BESUCHET 1974) podział na podstawie ubarwienia czarnobrzęowego vs. czerwono-brązowego i szerokości czoła może prowadzić do błędów, szczególnie jeśli nie dysponuje się zbiorem porównawczym. Rozmieszczenie gatunków z tego rodzaju wymaga więc dalszych badań i na obecnym etapie powiedzieć można tylko, że *Bt. burrelli* jest najpospolitszy, *Bt. macropalpus* prawdopodobnie najrzadszy, natomiast *Bt. securiger* okazał się być stosunkowo częsty w południowo-wschodniej Polsce.

SUMMARY

To date, eighteen species of Bythinini have been recorded from Poland. However, some records might have been based on misidentifications of localities currently belonging to neighboring countries. Several very rare endemic Carpathian species of *Bryaxis* have been reported to occur in Poland by older authors, and some records have not been confirmed for over half of a century. Our survey of private and museum collections, and especially specimens obtained during numerous recent trips to SE Poland, resulted in identifying nearly 1200 specimens of Bythinini, predominantly collected within the past 20 years, representing twelve species of *Bryaxis* and three of *Bythinus*. Eleven of them were newly recorded from regions where these taxa had been found so far. The rare Carpathian endemic species, *Br. carpathicus* and *Br. weisei*, were rediscovered in Poland after nearly 80 years since their last published findings; *Br. reitteri* and *Br. ruthenus ruthenus*, previously believed to be very rare, turned out to be relatively common in SE Poland. The occurrence in Poland of the extremely rare *Br. frivaldszkyi slovenicus* was confirmed, and *Br. frivaldszkyi frivaldszkyi* is removed from the checklist of the Polish beetles. The occurrence in Poland of *Br. carinula*, *Br. femoratus*, and *Br. brusinae*, previously reported from the Polish territory, seems dubious.

PIŚMIENNICTWO

- BESUCHET C. 1974: 24. Familie: Pselaphidae. [W:]. FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G.A. (red.): Die Käfer Mitteleuropas, Band 5. Goecke & Evers Verlag, Krefeld, 305-362.
- BOROWIEC L. 1991: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki chrząszczy (Coleoptera). Wiadomości Entomologiczne, **10**: 197-205.

- BOROWIEC, L., KANIA J., WANAT M. 1992: Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe dla Puszczy Białowieskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **11** (3): 133-141.
- BOROWIEC L., KANIA J. 1994a: Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe dla Sudetów Wschodnich. *Wiadomości Entomologiczne*, **13** (3): 197.
- BOROWIEC L., KANIA J. 1994b: Uwagi o niektórych krajowych gatunkach chrząszczy (*Coleoptera*). *Wiadomości Entomologiczne*, **13** (4): 217-225.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1978: Chrząszcze Coleoptera, Histeroidea i Staphylinoidea prócz Staphylinidae. *Katalog Fauny Polski*, **23**, 5: 1-356.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrząszcze Coleoptera, Uzupełnienia tomów 2-21. *Katalog Fauny Polski*, **23**, 22: 1-252.
- HLAVÁČ P. 2009: Taxonomic notes on the *Bryaxis splendidus* species group (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae), with the description of a new species from the Ukraine. *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae*, **49** (2): 651-659.
- JAŁOSZYŃSKI P., WANAT M., KRÓLIK R. 2009: Nowe i rzadkie gatunki *Cephennium* MÜLLER et KUNZE (Coleoptera: Staphylinidae: Scydmaeninae) w polskiej faunie. *Wiadomości Entomologiczne*, **28** (4): 213-218.
- KRIVOSHEYEV R. 2012: Annotated list of the short-winged mold beetles (Coleoptera: Pselaphidae) of the State Museum of Natural History, NAS of Ukraine (Lviv). *Ukrainska Entomofaunistyka*, **3** (3): 5-13.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P., WOJAS T. 1998: Materials to the fauna of *Coleoptera* of the Western Bieszczady Mts. (Polish Eastern Carpathians). *Roczniki Muzeum Górnośląskiego (Przyroda)*, **15**: 5-15.
- LÖBL I. 2000: *Bryaxis glabricollis* (SCHMIDT-GOEBEL), an unavailable name of a common European species (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae). *Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft*, **73**: 218-221.
- LÖBL I. 2009: Icones Insectorum Europae Centralis. Coleoptera: Staphylinidae. Dasycerinae, Pselaphinae. *Folia Heyrovskyana*, **10**: 1-26.
- LÖBL I., BESUCHET C. 2004: Subfamily Pselaphinae LATREILLE, 1802. [W:] LÖBL I., SMETANA A. (red.). *Catalogue of Palaearctic Coleoptera*, vol. 2. Apollo Books, Stenstrup, 272-329.
- ŁOMNICKI M. 1913: Wykaz chrząszczów czyli tęgopokrywych (Coleoptera) ziem polskich. (*Catalogus coleopterorum Poloniae*). Kosmos, Lwów, **38**: 21-155.
- MLEJNEK R., HAMET A., RŮŽIČKA J. 2015: Brouci (Coleoptera) v jeskyních a propastech České Republiky. *Acta Speleologica*, **6**: 1-108.
- SCHÜLKE M., SMETANA A. 2015: Staphylinidae. (W:) LÖBL I., LÖBL D. (red.) *Catalogue of Palaearctic Coleoptera*. Vol. 2/1. Hydrophiloidea - Staphylinoidea. Revised and updated edition. Vol. 1. Brill, Leiden, Boston, pp. 304-900.
- SZULCZEWSKI J. W. 1922: Chrząszcze Wielkopolski. *Prace Komisji Matematyczno-Przyrodniczej PTPN, B, Poznań*, **1** (3-4): 183-243.
- TRELLA T. 1938: Turnica pod Przemyślem. *Ochrona Przyrody*, **17**: 203-209.
- WOJAS T. 2012: Chrząszcze (Insecta: Coleoptera) nowe dla Bieszczadów Zachodnich. *Wiadomości Entomologiczne*, **31** (1): 5-16.